

48 . Silvașu de Jos | Comuna: Hațeg | Județ: Hunedoara | Punct: Dealu Țapului | Anul: 2015

Anul: 2015

Cod RAN: 87601.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Epoca bronzului

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Dragoș Diaconescu, Iulian Leonti, Aurelian Rusu, Cosmin Ioan Suci, Sorin Tincu, Andrei Georgescu, Raluca Maria Giorgi, Christine Harnischfeger, Alexandru Hegy

Instituții: Muzeul Banatului, Timișoara, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, Muzeul Banatului, Timișoara, Muzeul Banatului, Timișoara, Muzeul de Arheologie, Istorie și Etnografie Hunedoara, Muzeul Banatului, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara, Universitatea de Vest, Timișoara

Raport

Cercetările arheologice sistematice în necropola tumulară de la Silvașu de Jos – Dealu Țapului au fost reluate după o întrerupere de 2 ani. Principalele ținte ale campaniei din acest an au fost movilele M4 și M3 (vezi Harta 8 din Luca et alii 2011a).

Descrierea cercetărilor

Movila M4, cercetată și în campaniile 2010 și 2011, a fost abordată în jumătatea sa nordică fiind cercetată jumătatea vestică a sfertului de N-E. Stratigrafia movilei este similară cu rezultatele deja publicate, nefiind observate complexe arheologice aparținând culturii Coțofeni, adiacente complexului central (cercetat în 2010 – vezi pentru cercetările din movila M4, Luca et alii 2011, p. 128, Luca et alii 2011a, pp. 12-13, Diaconescu et alii 2012, p. 130). Un amănunt demn de semnalat este faptul că în arealul cercetat anul acesta (4 x 2 m) nu au mai fost observate materiale aparținând paleoliticului mijlociu in situ, acest detaliu permițându-ne să afirmăm că arealul folosit în această zonă înaltă a interfluviului de către reprezentanții acestei epoci are limita sa estică în imediata proximitate a marginii de vest a movilei M4.

Movila M3, cea mai înaltă dintre toate movilele din acest sit (2,70 m față de nivelul actual de călcare dintre movilele M4 și M3, practic partea estică a M3), a fost principala țintă a cercetărilor din această campanie. Totodată această movilă precum și movila M2 au fost țintele, în zilele premergătoare săpăturii arheologice propriu-zise, a unor cercetări non-invazive cum ar fi prospectări magnetometrice și de rezistivitate electrică (lucrări întreprinse de Alexandru Hegy). Unitatea de cercetare arheologică ce a vizat acest obiectiv a fost numită S1/2015, având o lungime de 17,5 x 2 m și o orientare SV- NE. Numărătoarea carourilor a început dinspre capătul de NE cu caroul 1, caroul 9, ultimul dinspre SV având dimensiunile de 1,50x2 m. La adâncime de 0,60 m, după îndepărtarea mantalei movilei (nivel de culoare gălbui-roșcată umed și gălbuie uscat, nisipos, relativ compact), pornind de la limita dintre carourile 5 și 6 și până la jumătatea caroului 7 a fost identificat un complex central de formă aproximativ ovală, suprapus și de profilul nordic și de cel sudic. În mijlocul acestui complex (în caroul 6), dată fiind umplutura extrem de amestecată și nu foarte diferită de solul din corpul movilei, a fost menținut un martor stratigrafic cu lățimea de 0,50 m, pe direcție SE-NV, perpendicular pe profilele longitudinale ale S1/2015. A fost cercetată inițial jumătatea dinspre V a acestui complex, numit de noi C1/2015. La adâncime de 1,60 m a fost observată o lentilă de arsură de culoare vișiniu-roșcată, de grosime de cca. 5 cm, prezentă pe profilul cu expunere nordică a S1 precum și pe profilul cu expunere vestică al martorului stratigrafic. Acest nivel de arsură a fost cercetat și curățat prin șpăcluire. Sub el, la 40 de cm în colțul de N și la 30 de cm de-a lungul profilului sudic al S1/2015 a fost identificat un nivel consistent de arsură ce conținea și bucăți masive de bârne arse, numit de noi complexul C2, nivel ce nu respecta marginile complexului C1, mergând dedesubtul acestora în partea

vestică a C1.

În zona de intersecție dintre profilul cu expunere vestică al matorului stratigrafic din C1 și profilul sudic al S1 s-a putut observa că nivelul superior de arsură este întrerupt, fiind tăiat de un complex ce pleacă din partea inferioară a C1. Drept urmare, jumătatea estică a C1 a fost excavată de asemenea, observându-se în grundriss la 1,30 m adâncime, în colțul creat de intersecția profilului cu expunere estică al matorului stratigrafic cu profilul sudic al S1 continuarea complexului observat în jumătatea vestică, complex ce tăia de asemenea nivelul de arsură superior, eliminându-l practic. Având în vedere că acest nou complex, numit de noi complexul C3, a fost surprins nici măcar pe jumătate, având o formă ovală, alungită am considerat necesară deschiderea pe latura lungă, sudică, a S1/2015 a unei casete, Caseta 1 cu dimensiunile de 5,70x1,80 m.

În Caseta 1 observațiile făcute în S1/2015 au fost reconfirmate, la adâncimea de 0,60 m putându-se contura complexul C1.

Pe fundul acestuia, situat chiar deasupra nivelului superior de arsură surprins și în S1, a fost conturat complet complexul C3, complex ce prin formă și poziție indica o groapă de mormânt. Golirea acestui complex a confirmat această presupunere complexul primind indicativul de C3 (M1)/2015. Acest complex avea orientarea axei lungi pe direcția E-V, având o formă rectangulară cu laturile scurte de formă convexă. Dimensiunile acestei gropi erau 2,14 x 1,32 m. În interiorul acesteia la 0,38 cm de la conturare a fost identificat un schelet uman orientat cu capul spre vest, depus pe spate, cu piciorul stâng puternic flexat și căzut spre dreapta corpului. Femurul piciorului drept îl suprapunea pe cel stâng, prezentând în zona suprapunerii o fractură post-mortem a diafizei. Tibia piciorului drept este împinsă în sus față de poziția firească, depășind zona epifizei proximale a femurului drept. Starea extrem de proastă de conservare a scheletului poate fi cauza lipsei oaselor mici ale mâinilor și picioarelor (tarsiene, metatarsiene, carpiene, metacarpiene, falange), dar poziția nefirească a picioarelor (pentru un mort aflat în decubit dorsal cu picioarele chircite poziția firească a dispunerii femurelor ar fi stângul peste dreptul în cazul căderii acestora spre dreapta corpului) este un argument pentru o depunere dezarticulată a cel puțin părții inferioare a corpului defunctului. Tibia stângă prezintă de asemenea o fractură post-mortem în apropiere de zona metafizei proximale. Oasele brațelor s-au păstrat extrem de prost, humerusul stâng fiind străbătut prin canalul medular de o rădăcină. Coloana vertebrală este păstrată mai mult ca o urmă vagă, cutia toracică (coaste, stern) lipsind complet. Craniul scheletului era într-o stare extrem de proastă fiind complet strivit. Toate aceste aspecte prezentate mai sus precum și identificare în jurul scheletului a unui contur perfect rectangular (dimensiuni 1,6 x 0,6 m), contur creat de o bandă îngustă de 2 cm de sol galben, ne fac să considerăm că respectivul schelet a fost adăpostit de o structură de lemn, construită din scânduri/dulapi așezați în cant, lângă care a fost introdus pământ, cu capac. Distrugerea acestui capac a dus la crearea unui șoc de presiune cauzat de masa de pământ dispusă deasupra, șoc ce a provocat fracturile unor oase și strivirea craniului.

A fost observat pe lângă faptul că groapa mormântului tăia nivelul de arsură superior și faptul că fundul gropii mormântului, în jumătatea sa vestică, suprapunea partea superioară nivelului consistent de arsură numit de noi C2. Astfel, practic defunctul a fost depus cu capul și partea superioară a corpului pe zona de arsură, cu siguranță vizibilă la momentul înhumării.

Îndepărtarea nivelului de sol dintre nivelul superior de arsură și complexul C2, nivel, așa cum precizăm mai sus, cu grosimi variabile între 30-40 cm, precum și curățarea atentă și corectă a pereților gropii mormântului M1, ne-a oferit posibilitatea conturării complexului C2, complex ce în partea sa estică era săpat într-un sol de culoare brună, dens, lutos. Acest sol era suprapus în partea de est a gropii mormântului M1 exact de nivelul de sol dintre cele două niveluri de arsură deja menționate. Astfel putem afirma că relația cronologică dintre cele două niveluri de arsură este una extrem de scurtă.

Complexul C2 s-a relevat a fi, după cercetarea și a zonei dispuse la vest de C1, de formă rectangulară cu axa lungă pe direcție EV și compus din trei niveluri distincte de bârne de lemn paralele suprapuse alternativ, nivelul inferior pe direcție NS, cel median pe direcție EV, iar cel superior pe direcție NS. Dacă partea sa de est era clar săpată într-un nivel mai timpuriu, partea sa de vest a fost dată doar de bârnele din stratul inferior, terenul premergător prezentând o scădere a altitudinii către vest. Aceste observații ne permit să considerăm

că terenul pe care a fost construit movila M3 a fost ales sau pregătit cu mare atenție, la momentul amenajării C2 prezentându-se deja ca o mică ridicătură. Un răspuns foarte clar în legătură cu acest aspect vom avea în campaniile ulterioare, moment în care nivelul premergător amenajării C2 va fi cercetat.

Un aspect extrem de important de menționat a fost faptul că arderea extrem de puternică a distrus părțile mediane ale bânelor din straturile superioare, urme ale celor din nivelul inferior fiind încă vizibile. În directă corelație cu acest rug au fost descoperite un număr de nouă vase ceramice. O parte dintre ele (șase, vasele nr. 1-6) au fost dispuse pe rug înainte de ardere în extremitatea sa vestică și s-au prăbușit odată cu distrugerea acestuia, iar altele (trei la număr, vasele nr. 7-9) au fost depuse pe rug după prăbușire, în zona median-estică, imediat anterior momentului de acoperire a acestuia cu un nivel de pământ, destinat cel mai probabil înăbușirii focului. Partea inferioară a acestui strat a suferit o ardere extrem de puternică, mult mai clar vizibilă în partea centrală a rugului. Toate vasele ceramice descoperite elementele morfologice caracteristice ceramicii de tip Coțofeni III, existând similitudini de formă între acestea și cele descoperite în movila M1 (e.g. vezi Luca et alii, pl. 4/1, pl. 5/2, pl. 9/1). Pe latura nordică a rugului funerar (latură care, subliniem, poate fi intermediară) au fost descoperite în caroul 6, chiar lângă profilul longitudinal de nord al S1/2015 oase calcinate. Aceste aspecte au fost documentate foto și grafic, spațiul foarte îngust corelat cu necesitatea încheierii campaniei din acest an ne-au determinat să oprim cercetarea în acest stadiu. La acest moment se poate estima în mod clar lungime complexului C2, care este de 4,1 m, lățimea estimată acum, de 2,5 m, putând să fie o valoare intermediară.

Ca și concluzii preliminare, construirea movei se poate considera ca începând cu amenajarea complexului C2, un rug funerar aflat în corelație directă cu șase vase ceramice, peste care după distrugere/ardere au mai fost dispuse alte trei vase ceramice, două sparte în mod intenționat înainte de depunere și toate trei fragmentare. Pentru finalizarea arderii și îngroparea acestui rug a fost depus peste un strat de pământ, deasupra căruia mai fost efectuată o incendiere, de această dată cu materie de combustie de dimensiuni mult mai reduse (crengi cel mai probabil, având în vedere cantitatea extrem de redusă de cărbune de lemn identificat în acest nivel de arsură). Peste aceste două momente, foarte strâns legate în plan cronologic și ritual, a fost depus așa-numitul corp al movei, un nivel consistent de sol brun-gălbui cu pete negre-cenușii, nivel ce conține sporadic fragmente ceramice de tip Coțofeni. După această etapă constructivă a fost săpat complexul C1, destinat amenajării și săpării complexului C3/M1. Relațiile stratigrafice menționate, dispunerea axei longitudinale a M1 pe aceeași direcție cu cea a C2, faptul că fundul gropii M1 este partea superioară a C2, dispunerea părții superioare a scheletului pe zona arsă ne fac să afirmăm că perioada de timp scursă între aceste momente este una scurtă, dovedind un ritual extrem de bine conturat, cu etape foarte clar structurate.

Prelevare de probe, metode de conservare și perspective pentru viitoarele campanii.

Scheletul uman din M1 nu a putut fi prelevat pe un pat de pământ deoarece jumătatea vestică a fundului gropii era constituită din sol ars, extrem de fragil și friabil. În consecință scheletul a fost demontat în funcție de oasele vizibile, depozitate separat în pungi, conform apartenenței lor la scheletul în cauză. Doi dinți au fost prelevați în vederea obținerii de date radiocarbon ^{14}C precum și pentru date legate de paleo-dietă. Probe de cărbune de lemn (tot pentru analiza izotopului ^{14}C) au fost prelevate din părțile exterioare a trei dintre bânele ce compuneau rugul funerar. O bucată întreagă din bârna nr. 4 a fost prelevată cu scopul unor analize dendrologice și dendro-cronologice.

Secțiunea S1/2015 precum și partea rămasă din sfertul de NE al movei M4 au fost conservate prin dispunerea unei folii pe grundriss, acoperită apoi cu pământ. Profilele celor două unități de cercetare au fost conservate de asemenea cu pământ pentru împiedicarea surpării lor.

Campania anului 2016 are ca țintă principală finalizarea cercetării sfertului de NE al movei M4 precum și finalizarea cercetării unității de cercetare S1, deschisă în 2015, în cadrul movei M3. Totodată dorim deschiderea pe latura nordică a S1 a unei casete, Casetă 2, care să ne ofere posibilitatea cercetării integrale a complexului C2, ocazie cu care datele cu caracter preliminar din campania 2015 vor fi lămurite.

Informații suplimentare online

[Raportul 5510 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
